

ОБЛІК ОПЕРАЦІЙНОГО ПРИБУТКУ В ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

(Представлено к.е.н., доц. Степурою М.О.)

Досліджено сутність поняття операційного прибутку торговельних підприємств, його облік, порядок формування та відображення у фінансовій звітності.

Ключові слова: торговельне підприємство; операційний прибуток.

Постановка проблеми. Торговельні підприємства прагнуть одержувати такі доходи, які не тільки покривають видатки, але й достатньою мірою їх перевищують. Факт перевищення доходів над витратами, пов'язаними з діяльністю підприємства, означає, що підприємство має прибуток. У операційному прибутку знаходять пряме відображення всі сторони діяльності підприємства: рівень його технології та організації виробництва, ефективність системи управління, контролю за рівнем витрат та рівнем реалізаційних цін. Тому турбота про отримання операційного прибутку є відправним моментом і кінцевим результатом діяльності торговельного підприємства.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідженнями бухгалтерського обліку саме в торговельній галузі України займалися Н.П. Ілюхіна, Л.М. Котенко, М.В. Кужельний, Ю.І. Осадчий, Ю.А. Верига, Н.М. Грабова, В.В. Сопко, О.М. Чабанюк, Н.О. Юганович, І.Б. Чернікова, С.О. Кузнецова та ін., але дослідження особливостей обліку операційного прибутку торговельних підприємств потребує подальшого розкриття.

Метою статті є дослідження особливостей обліку операційного прибутку торговельних підприємств, порядок його формування у фінансовій звітності.

Викладення основного матеріалу. Прибуток від операційної діяльності відіграє найважливішу роль у формуванні фінансових результатів будь-якого підприємства, так як є основною метою господарської діяльності. Його ще називають «операційний прибуток», тобто прибуток, одержаний від основної діяльності підприємства, а саме від виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг). Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати, а збиток – це перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати. Згідно цього стандарту операційна діяльність - основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю [1].

У зв'язку з цим, можна констатувати, що на формування операційного прибутку впливають два основні параметри – доходи та витрати операційної діяльності, балансування яких у результаті і визначає формування абсолютної величини операційного прибутку суб'єкта господарювання.

Поміж факторів, що впливають на величину доходів та операційного прибутку і які знаходяться в компетенції торговельного підприємства, найважливішим є зміна обсягів реалізації продукції. Чим більший обсяг реалізації продукції, тим більший

операційний прибуток отримає торгівельне підприємство і навпаки. Зміни прибутку від цього фактору за інших рівних умов прямо пропорційні. Істотним фактором, що впливає на величину операційного прибутку від продажу товарів, є зміна рівня собівартості проданих товарів. Чим нижча собівартість товарів, які продаються тим більший прибуток, і навпаки. Суттєвим фактором, який прямо впливає на величину прибутку, є рівень цін, які застосовуються при реалізації товарів. На зростання операційного прибутку впливає зниження витрат на збут та адміністративних витрат.

Для узагальнення інформації про доходи від реалізації товарів і вирахування із цих доходів використовують рахунки класу 7 «Доходи і результати діяльності». Синтетичний облік доходу від реалізації товарів проводять на відокремленому рахунку 70 «Доходи від реалізації», який призначений для пооб'єктного обліку за окремими групами. Для цього відкривають такі субрахунки: 702 «Дохід від реалізації товарів»; 704 «Вирахування з доходу». За кредитом субрахунку 702 відображають загальну суму доходів і суму непрямих податків. За дебетом - списання у порядку закриття рахунку суми чистого доходу на рахунок 79 «Фінансові результати» і належна до перерахування сума непрямих податків (ПДВ, акцизного збору та інших відрахувань при продажу) [3].

Наприкінці звітної періоду рахунки сьомого класу закриваються й залишки на них немає, тому їх можна віднести до тимчасових, які виконують допоміжні функції та починають новий звітний період з нульового сальдо. Протягом звітної періоду на цих рахунках накопичується інформація про доходи, що дає змогу скласти проміжну звітність.

Проведене дослідження стану обліку процесу продажу на торговельних підприємствах дало змогу Н.П. Люхіній виявити проблеми, які потребують обґрунтованого вирішення. Так, потребує впорядкування бухгалтерський облік операцій щодо продажу товарів з можливістю аналітичної й синтетичної деталізації для раціональної організації їх контролю та прийняття обґрунтованих управлінських рішень [2, с. 62].

Оскільки метою ведення бухгалтерського обліку операцій з продажу товарів є надання користувачам інформації про результати діяльності торговельного підприємства для прийняття рішень, деталізацію рахунків варто здійснювати, максимально відображаючи інформаційну систему управління продажами товарів. Так як підприємство самостійно приймає рішення щодо ведення аналітичного обліку та відкриття рахунків третього і нижчих порядків, автор вважає, що з метою деталізації інформації, доречно ввести для рахунку 702 «Дохід від реалізації товарів» та до рахунку 704 «Вирахуванням з доходу» рахунки третього порядку - субрахунки й аналітичні рахунки внутрішньогосподарського обліку. За допомогою цих синтетичних рахунків з'являється можливість виділити з усього доходу торговельного підприємства дохід від реалізації товарів за методами активізації продажу товарів, що дозволяє проводити поглиблений аналіз продажів, вирішувати питання доцільності застосування того чи іншого маркетингового інструмента. Це сприятиме прийняттю ефективніших управлінських рішень у процесі формування чистого доходу підприємства.

Для обліку торговельних витрат Планом рахунків бухгалтерського обліку призначено клас 9 «Витрати діяльності», який включає рахунки першого порядку 90 «Собівартість» реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні

витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності». До витрат операційної діяльності торгових підприємств належать витрати пов'язані з управлінням діяльністю (адміністративні витрати), зберіганням і реалізацією товарів (витрати на збут), інші витрати операційної діяльності. Зазначені витрати не включаються до собівартості товарів, а списуються на фінансові результати (дебет рахунка 791 «Результат операційної діяльності») [3].

Дослідження доводять, що торговельним підприємствам часто недостатньо інформації про витрати у розрізі встановленої номенклатури статей. В зв'язку з цим підтримуємо запроповану Н.П. Ілюхіною структуру субрахунків та аналітичних рахунків внутрішньогосподарського обліку торговельних витрат (табл. 1) [2, с. 63].

Таблиця 1. Синтетичні рахунки, субрахунки та аналітичні рахунки обліку торговельних витрат

Синтетичні рахунки, субрахунки (другого порядку)	Аналітичні рахунки (субрахунки третього порядку)	Аналітичні рахунки (субрахунки четвертого порядку)
902 «Собівартість реалізованих товарів»	9021 «Собівартість реалізованих товарів оптової торгівлі» 9022 «Собівартість реалізованих товарів роздрібною торгівлі»	Витрати на товарозабезпечення за місцями зберігання товарів
		Витрати на товарозабезпечення за працівниками
		Витрати на товарозабезпечення за видами ТМЦ
		Витрати на товарозабезпечення за статтями витрат
911 «Витрати на зберігання товарів»	9111 «Витрати на зберігання товарів оптової торгівлі» 9112 «Витрати на зберігання товарів роздрібною торгівлі»	Витрати на зберігання товарів за місцями виникнення
		Витрати на зберігання товарів за відповідальними працівниками
		Витрати на зберігання товарів за статтями витрат
92 «Адміністративні витрати»	9201 «Адміністративні витрати підприємств»	Адміністративні витрати за місцями виникнення
		Адміністративні витрати за відповідальними працівниками
93 «Витрати на збут»	9301 «Витрати на збут оптової торгівлі» 9302 «Витрати на збут роздрібною торгівлі»	Витрати на збут за місцями виникнення
		Витрати на збут за відповідальними працівниками
		Витрати на збут за статтями витрат

Зазначимо, що суттєвим є виділення на рівні аналітичного обліку торговельних витрат за місцями зберігання товарів та їх видами, за працівниками, що відповідають за формування витрат і статтями витрат підприємств роздрібною торгівлі

Висновки. Отже, формування операційного прибутку здійснюється під впливом ряду факторів, які необхідно передбачити у процесі діяльності підприємства. Наведені рекомендації сприятимуть більш повному розкриттю доходів і витрат торговельних підприємств, що в свою чергу дозволить поліпшити інформаційне забезпечення процесу управління торговельними доходами та витратами на рівні торговельних підприємств.

Список використаної літератури:

1. Національний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затвердж. наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 року № 87. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.

2. Ілюхіна Н. П. Шляхи вдосконалення обліку доходів та витрат на торговельних підприємствах / Н.П. Ілюхіна // Вісник соціально-економічних досліджень. - 2014. - Вип. 2. - С. 61-64.

3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджене наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30 лист. 1999 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

References:

1. Nacional'nyj standart buhgalters'kogo obliku 1 “Zagal'ni vymogy do finansovoi' zvitnosti” [The National Accounting Standard 1, "General Requirements for Financial Reporting"], Ukraine. Retrieved from Retrieved from <http://www.minfin.gov.ua> (2013) , available at: <http://zakon.rada.gov.ua>

2. Ilyukhina N.P. (2014) Ways of improvement of income and expenses for commercial enterprises // Visniki sotsialno-ekonomichnih doslidzhen, no 2, pp. 61-64.

3. “Instructions on applying the Chart of Accounts for assets, capital, liabilities and business operations of enterprises and organizations”, approved by the Ministry of Finance of Ukraine, no. 291, from 30 November, 1999, Parliament of Ukraine, available at: <http://zakon.rada.gov.ua>

ЧИЖ Юлія Василівна – магістр Житомирського національного агроєкологічного університету, спеціальність «Облік і оподаткування».

Наукові інтереси:

- обліково-методичні аспекти бухгалтерського обліку готової продукції